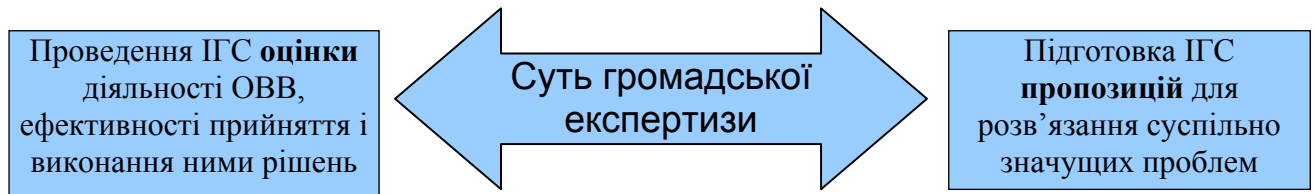

Проведення громадських експертиз діяльності ОВВ

Громадська експертиза — це інструмент громадського контролю та участі громадян в управлінні державними справами. Досвід застосування цього інструменту переконливо свідчить, що він позитивно впливає на якість державної та місцевої політики.

Громадська експертиза — це вигідно для органів влади як:

- інструмент реального залучення громадян до формування та реалізації державної політики;
- безкоштовні експертизи з найбільш гострих проблем;
- незалежна оцінка ефективності роботи органу влади;
- спосіб визначення чи корегування пріоритетів власної діяльності;
 - комплекс порад, спрямованих на вирішення порушеної проблеми;
 - спосіб демонстрації відкритості діяльності ОВВ та уникнення маніпуляцій громадською думкою щодо правомірності або ефективності рішень чи дій ОВВ.

Процедура сприяння органом виконавчої влади проведенню громадської експертизи визначена постановою КМУ від 5 листопада 2008 року № 976 "Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади" (далі — Порядок сприяння проведенню громадської експертизи).

Загальна схема сприяння органом виконавчої влади проведенню проведення громадської експертизи

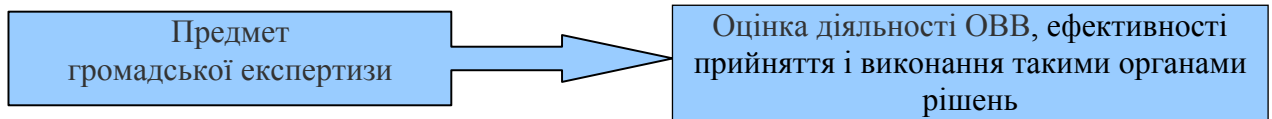

Датою початку проведення громадської експертизи є день надходження від ІГС¹ належно оформленого письмового запиту (пункт 3 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи).

Орган виконавчої влади сприяє ІГС у проведенні громадської експертизи у разі надходження від нього письмового запиту із зазначенням:

- його найменування, відомостей про легалізацію, місцезнаходження та електронної адреси (за наявності);
- предмета і мети громадської експертизи;
- переліку документів та інших матеріалів, необхідних для проведення громадської експертизи;
- адреси, за якою надсилається відповідь на запит, або прізвища, ім'я та по батькові особи, уповноваженої одержати таку відповідь, її контактного телефону і електронної адреси (за наявності) (пункт 3 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи).

Відповідно до судової практики ІГС не зобов'язані подавати копії документів про легалізацію, достатньо навести дані щодо легалізації у самому запиті.

Крок 1. Надаємо інформацію для проведення експертизи

Орган виконавчої влади після надходження від ІГС письмового запиту щодо проведення громадської експертизи:

1) видає у **тижневий строк наказ (розпорядження)** про проведення такої експертизи і заходів, пов'язаних з підготовкою матеріалів, із зазначенням прізвища, імені, по батькові та посади особи (осіб), відповідальної (відповідальних) за забезпечення взаємодії з ІГС, **зміст якого доводить до відома ІГС, що ініціює проведення громадської експертизи, протягом трьох днів** з моменту його видання;

2) утворює у разі потреби **робочу групу** для підготовки матеріалів із залученням представників ІГС, що ініціює проведення громадської експертизи;

3) розміщує у **тижневий строк інформацію** про надходження запиту щодо проведення громадської експертизи та заходи, здійснені ОБВ з метою сприяння її проведенню, на власному веб-сайті;

4) **подає ІГС матеріали** або завірені в установленому порядку їх копії з урахуванням вимог та строку, визначених Законом України "Про інформацію" (пункт 4 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи).

Ефективність громадської експертизи залежить від **трьох чинників**:

- професійності та послідовності дій експертів, які її проводять (відповідальність ІГС);
- повноти та достовірності наданої інформації, точності у виконанні вимог зі сприяння громадській експертизі (відповідальність ОБВ);

¹ У Порядку сприяння проведенню громадської експертизи постанові під інститутами громадянського суспільства (ІГС) слід розуміти громадські організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні і релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації та інші неприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства. Варто зазначити, що відповідно до Цивільного кодексу України політичні партії також належать до неприємницьких товариств.

- рівня та якості взаємодії між ОБВ та ІГС (спільна відповідальність ОБВ та ІГС).

Враховуючи це, на етапі надання інформації для ОБВ створюємо всі умови для налагодження співпраці з громадськими експертами. Наприклад, варто скористатися правом і створити робочу групу для сприяння проведенню експертизи, до складу якої обов'язково включити представників ІГС.

Під час підготовки матеріалів для громадської експертизи у службовців ОБВ виникає чимало питань щодо того, яку саме інформацію, в якій кількості і в якій формі слід надавати. Не отримавши всієї необхідної інформації, ІГС все одно подаватиме повторний запит. Саме тому проведення одного–двох засідань робочої групи може зекономити чимало часу та ресурсів обох інституцій. Що більше громадські експерти дізнаються про труднощі, з якими стикається ОБВ при виконанні певного завдання, то більш практичними будуть їх пропозиції.

Якщо на цьому етапі роботи з ІГС виникнуть труднощі, варто вжити заходів для уникнення неконструктивної критики. Не варто відмовляти у проведенні експертизи, крім випадків, коли для цього є законні підстави. Навпаки, слід зробити процедуру сприяння цій експертизі максимально відкритою та прозорою: висвітлювати щонайменше на своєму офіційному веб-сайті² кожен свою дію – видання наказу (розпорядження), план заходів, склад робочої групи, дати і протоколи її засідань; розмістити текст запиту ІГС, прізвища і вимоги її представників. Ніщо так не сприяє безпідставній критиці, як відсутність або недостатність інформації.

Крок 2. Враховуємо результати громадської експертизи

Орган виконавчої влади після надходження експертних пропозицій:

- 1) **розміщує** їх у тижневий строк на власному веб-сайті;
- 2) **розглядає** їх на найближчому засіданні колегії за участю представників ІГС, що проводив громадську експертизу. У разі коли колегію не утворено, експертні пропозиції розглядає керівник ОБВ у двотижневий строк за участю представників ІГС, що проводив громадську експертизу;
- 2¹) **розробляє і затверджує** за результатами розгляду експертних пропозицій **заходи**, спрямовані на їх реалізацію;
- 3) **подає** у десятиденний строк ІГС, що проводив громадську експертизу, **письмову відповідь** про результати розгляду експертних пропозицій та заходи, спрямовані на їх реалізацію, з одночасним розміщенням відповідної інформації у засобах масової інформації та/або на власному веб-сайті;
- 4) **надсилає** нижче зазначену **інформацію** в письмовій та електронній формі **Секретаріату КМУ** для розміщення на урядовому веб-сайті "Громадянське суспільство і влада" (пункт 7 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи).

Перелік інформації, яку ОБВ надсилає Секретаріату КМУ:

- інформацію про найменування, прізвище, ім'я, по батькові керівника, поштову адресу, контактні дані ІГС, що проводив громадську експертизу, предмет та строки її проведення;
- експертні пропозиції, подані ІГС за результатами проведеної громадської експертизи;
- затверджені ОБВ заходи для реалізації експертних пропозицій;
- відповідь ОБВ інституту громадянського суспільства про результати розгляду експертних пропозицій та заходи для їх реалізації (пункт 7 Порядку сприяння проведенню громадської експертизи).

² Для цього найкраще створити окрему закладку під назвою "Громадська експертиза".

На цьому етапі сприяння проведенню громадської експертизи публічність (тобто висвітлення) кожної дії ОБВ так само важлива, як і на попередньому.

До розгляду пропозицій за результатами експертизи варто залучити також посадових осіб ОБВ, які розроблятимуть заходи для реалізації експертних пропозицій. В порядку денному засідання колегії варто передбачити достатньо часу для того, щоб громадські експерти виступили з короткою презентацією своїх пропозицій і відповіли на всі питання.

Зверніть увагу!

Порядок сприяння проведенню громадської експертизи містить імперативні норми щодо врахування експертних пропозицій. Таким чином, формально ОБВ не має права відмовити у врахуванні пропозицій за результатами громадської експертизи.

Приклади

Заходи Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Львівській області, спрямовані на реалізацію пропозицій, висвітлених в експертному висновку Міжнародної благодійної організації "Екологія-право-людина" № 1/2011 за результатами громадської експертизи виконання Закону України "Про доступ до публічної інформації" (http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/civex/attach/174695).

Заходи, спрямовані на реалізацію експертних пропозицій, підготовлених за результатами громадської експертизи стану виконання Порядку використання коштів Державного бюджету для виконання програм, пов'язаних з соціальним захистом громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (Славутицька міська рада; http://civic.kmu.gov.ua/consult_mvc_kmu/civex/attach/163389).

На урядовому порталі "Громадянське суспільство і влада" створений і діє доволі цікавий та корисний і для ОБВ, і для ІГС ресурс. Йдеться про **Реєстр громадських експертиз діяльності ОБВ**. Тут можна отримати інформацію про завершені громадські експертизи діяльності ОБВ та ОМС, ознайомитися з експертними пропозиціями, заходами для їх реалізації.

Поширені помилки або чого робити не варто:

- Відмовляти у сприянні проведенню громадської експертизи, використовуючи не передбачені Порядком сприяння проведенню громадської експертизи підстави.

ОБВ має право відмовити у сприянні проведенню громадської експертизи тільки у таких випадках:

1. Із запитом про проведення експертизи звернулася організація (група осіб), що не визнається Порядком сприяння проведенню громадської експертизи інститутом громадянського суспільства (окрім громадської ради);

2. Поданий ІГС запит не містить усіх обов'язкових реквізитів (див. вище).

Суди, якщо ІГС в таких випадках до них звертаються з позовом, задовольняють позовні вимоги і зобов'язують ОБВ виконувати Порядок сприяння проведенню громадської експертизи.

- Вимагати для видання наказу (розпорядження) про сприяння проведенню громадської експертизи інформацію (копії документів), не передбачені Порядком сприяння проведенню громадської експертизи, як-от копія статуту ІГС, свідоцтва про реєстрацію тощо. Судова практика аналогічна наведеній вище.

- Ігнорувати запит щодо проведення громадської експертизи. Це, окрім Порядку сприяння проведенню громадської експертизи, також порушує конституційне право громадян на отримання відповіді від органів державної влади. Результат описано вище.

*Максим Лаціба,
Український незалежний центр
політичних досліджень*